

De mierenkaravaan

Mariken Heitman

Uitgeverij Atlas Contact

207 pagina's / € 22,99

Extra tips en achtergronden bij het Leesclubdossier in Boekenpost 195

Over het boek

Kiek, eigenares van een biologisch moestuinbedrijf, hoort op een dag van de neuroloog dat ze multiple sclerose heeft. Dat nieuws deelt ze lange tijd niet, behalve met haar partner Wende. Ze heeft grote moeite om de diagnose te aanvaarden, vooral omdat ze zich realiseert dat ze uiteindelijk de tuin, haar grote passie, zal moeten opgeven.

Over de auteur

Mariken Heitman (1983) studeerde biologie in Utrecht. Ze werkt als tuinder en docent groenteteelt, maar vooral: ze schrijft en doet dat zeer succesvol. Haar debuutroman *De wateraap* (2019) werd genomineerd voor diverse prijzen, de opvolger *Wormmaan* (2021) won de Libris Literatuur Prijs en haar derde boek, *De mierenkaravaan*, kreeg veel goede recensies. In het interview met *Boekenpost* zegt ze op de vraag wat de kiem was van deze derde roman: 'Vijf jaar geleden kreeg ik de diagnose multiple sclerose. Dat onderwerp drong zich al een tijd op. En ik wilde een verhaal schrijven dat zich op één tuin afspeelt waardoor het claustrofobische van zo'n plek goed tot uiting komt. Dat waren de twee hoofdingrediënten.'

[De website van Mariken Heitman](https://marikenheitman.nl/)

<https://marikenheitman.nl/>

Discussietips

1. De openingszin luidt: 'Ik wil dat je behoedzaam bent.' Wie spreekt hier wie toe? In welk opzicht moet de toegesprokene 'behoedzaam' zijn?
2. Op de eerste pagina's van de roman geeft de verteller je als lezer een rondleiding door de tuin. Hoe heb je de kennismaking met de belangrijkste locatie van het boek ervaren?
3. Wie of wat vertelt het verhaal volgens jou? Welke toespelingen op 'zijn identiteit' maakt de verteller in de roman? Hoe heb je dit perspectief ervaren?
4. Behalve in het eerste en het laatste hoofdstuk van de roman wordt ook in het eerste hoofdstuk van het deel Lente een 'je' aangesproken door de verteller. Om wie gaat het hier?
5. In zijn recensie in *De Groene Amsterdammer* schrijft Christiaan Weijts dat het perspectief dat Heitman hanteert 'andere potentieel dramatische verwickelingen tempert'. Daarbij denkt hij aan de 'summier aangeduide relatiebreuk' van Kiek en Wende en 'de verandering in de tuin waarbij klanten zelf hun groente komen oogsten'. Hoe denk je over deze kritische noot?
6. De taak die de verteller voor zich ziet, is om samenhang aan te brengen, de boel bij elkaar te houden. Waar doelt hij dan vooral op? In hoeverre slaagt de verteller, volgens jou?
7. In hoeverre zie je een verband tussen de ziekte van Kiek en de ontwikkeling van de tuin?
8. Mariken Heitman schrijft uitgebreid en met heel veel kennis van zaken over alles wat in een tuin gebeurt. Hoe heb je dit ervaren?
9. Heitman maakt bij haar natuurbeschrijvingen veel gebruik van personificatie: ze beschrijft gewassen alsof het mensen zijn. Hoe heb je dat ervaren?
10. Wat is de rol van de haas in het geheel? En welke functie hebben de mieren uit de titel?
11. De verteller constateert op zeker moment dat Kiek de mierenkaravaan uit de titel 'ontkent'. Wat bedoelt deze daarmee?
12. Kiek verdwijnt regelmatig in wat wordt genoemd 'de witte kamer'. Hoe interpreteer je die aanduiding?
13. Wat vind je van de manier waarop Kiek met haar ziekte omgaat? Waarom verbreekt ze haar liefdesrelatie na de diagnose?
14. Hoe denk je over de opstelling van Kieks vriendin Wende nadat Kiek verteld heeft over haar diagnose?
15. Kiek ziet zowel haar *coming out* toen ze 22 was als haar ziekte als een breuk in haar leven. In hoeverre komen die breuken en haar benadering daarvan overeen?
16. Kiek vreest dat de tuin niet zonder haar kan. Hoe denk jij over die angst?
17. Wat is de rol van vrijwilligers Vicky en Bram in de tuin? En welke invloed heeft de laat in het boek optredende nieuwe vrijwilligster Joos?

18. Hoe denk je over de veranderingen in de tuin?
19. Hoe staat Kiek er aan het einde voor?
- 20 Welke opvatting spreekt er uit de roman over de relatie tussen mens en natuur?
21. Een van de kenmerken van de stijl van Heitman in dit boek is dat zinnen soms niet afgerond worden. Hoe heb je dat ervaren?
22. Wat is de functie van de vooruitblik in het voorlaatste hoofdstuk?
23. Bo van Houwelingen schrijft in *de Volkskrant* dat de stijl in de roman telkens een relevante verbinding met de inhoud legt. Hoe denk je over die stelling?

Achtergronden

Onderstreepte tekst is aanklikbaar en opent de betreffende website in een browser. Wie dit document heeft uitgeprint vindt bij ieder item ook de volledige url zodat deze ingetikt kan worden.

Interviews en reacties

1. Video: Mariken Heitman praat over [De mierenkaravaan](#) in het programma *VPRO Boeken* van 8 september 2024 (circa 11 minuten).
https://npo.nl/start/serie/vpro-boeken/seizoen-18/vpro-boeken_15/afspelen
2. Audio: Interview met Mariken Heitman in het radioprogramma *De Taalstaat* van 24 augustus 2024.
<https://www.nporadio1.nl/fragmenten/de-taalstaat/9cd77981-f34b-4fb8-953a-f6f0ce0da0a8/2024-08-24-mariken-heitman-over-haar-nieuwe-roman-de-mierenkaravaan>
3. Audio: Gesprek over *De mierenkaravaan* met Mariken Heitman op de Stadsboerderij in Utrecht waar ze werkt, in het radioprogramma *Vroege Vogels* van 8 september 2024 (circa 12 minuten).
<https://www.bnnvara.nl/vroegevogels/artikelen/de-mierenkaravaan-van-mariken-heitman>
4. Audio: Interview met Mariken Heitman in het AVROTROS-radioprogramma *Opium* (circa 13 minuten).
<https://www.npoklassiek.nl/podcasts/opium/113034/het-gesprek-mariken-heitman-11-september-2024>
5. Op Hebban is een [dossier](#) te vinden over het werk van Mariken Heitman. Daarnaast een [leesclub](#) rond *De mierenkaravaan* en uiteraard [recensies van lezers](#) van het boek.
<https://www.hebban.nl/artikelen/natuurwonderen-het-oeuvre-van-mariken-heitman>
<https://www.hebban.nl/spot/leesclub-de-mierenkaravaan>
<https://www.hebban.nl/boek/de-mierenkaravaan-mariken-heitman>
6. Vrij toegankelijke besprekingen van *De mierenkaravaan* zijn op internet te vinden bij:
 - Tzum van zowel [Coen Peppelenbos](#) als [Dietske Geerlings](#)
 - [Hanta](#)
 - [Conserve's Leessite](#)
 - [Mappa Libri](#)
 - [VersTwee](#)

- [Neerlandistiek](#)
- [DW B \(Dietsche Warande & Belfort\)](#)
- [Literair Nederland](#)

https://www.tzum.info/2024/10/recensie-mariken-heitman-de-mierenkaravaan-2/?mc_cid=aa2b023dd2
<https://www.tzum.info/2024/09/recensie-mariken-heitman-de-mierenkaravaan/>
<https://www.hanta.nl/hanta/2024/09/08/recensie-de-mierenkaravaan-mariken-heitman/>
<https://www.conserve.nl/conserves-leessite/de-mierenkaravaan/>
https://mappalibri.be/?navigatieid=61&via_navigatieid=17&recensieid=10619
<https://verstwee.nl/literatuur/de-oude-kracht-van-mariken-heitman/>
<https://neerlandistiek.nl/2024/10/de-geur-van-heimwee/>
https://www.dwb.be/lees/literaire-kritieken/2069498_wederzijds-over-de-mierenkaravaan-van-mariken-heitman
<https://www.literairnederland.nl/almagaam-van-stemmen/>

7. Lees het begin van de roman op de website van [Athenaeum Boekhandel](#).
<https://www.athenaeum.nl/leesfragmenten/2024/de-mierenkaravaan>

Bij het boek

1. Kiek en haar medewerkers zoeken naar een minder intensieve manier van werken in de tuin en vinden de inspiratie daarvoor in de methode 'Gardening Without Work' van Ruth Stout. Haar boek dateert uit 1963, het werd vertaald onder de titel *Tuinieren zonder spitten*. Meer over Stout op [Wikipedia](#) (Engelstalig). Nederlandstalige informatie over haar methode om groente te verbouwen onder meer bij [Harmony Center](#).
https://en.wikipedia.org/wiki/Ruth_Stout
<https://harmonycenter.nl/groenten-verbouwen-volgens-de-ruth-stout-methode/>

2. In het interview met *Boekenpost* vertelt Heitman dat ze voor het schrijven van *De mierenkaravaan* veel had aan *Pilgrim at Tinker Creek* van Annie Dillard, in 1975 bekroond met de Pulitzer Prize voor non-fictie. In het Nederlands verscheen de roman onder de titel *Pelgrim langs Tinker Creek*. Lees meer over auteur en boek op de website van [Schwob](#).
<https://www.schwob.nl/boeken/index.php?p=152>

Poëzietip

Het kan een mooie afsluiting (of een mooi begin) van een leesclubbijeenkomst zijn om een gedicht te bespreken dat een bepaalde verwantschap heeft met het boek dat centraal staat of met de auteur.

Een suggestie bij *De mierenkaravaan* is een gedicht van Aleidis Dierick dat begint met de regel 'Thuiskomen is een tuin. Met vogels.' Je vindt de tekst bij [Neerlandistiek](#) en bij [Poëzie-Leestafel](#).
<https://neerlandistiek.nl/2022/03/thuiskomen-is-een-tuin-met-vogels/>
<http://www.poezie-leestafel.info/aleidis-dierick>

Meer over deze Vlaamse dichter (1932-2022) op [Wikipedia](#) en op [Schrijversgewijs](#), een site met informatie over Vlaamse auteurs vanaf 1830.
https://nl.wikipedia.org/wiki/Aleidis_Dierick
<https://schrijversgewijs.be/schrijvers/dierick-aleidis/>

Samenstelling: Marlene Lunter en Frank Hockx